

Falcó mari

Parc Natural de sa Dragonera /
Parc Natural de l'Arxipèlag Chinijo

Consell de
Mallorca

SA DRAGONERA
Parc Natural

Conselleria d'Agricultura,
Pesca i Medi Natural
Direcció General de Medi Natural
i Gestió Forestal

Colleccionable 1 - Vol.3

Falcó marí. Parc Natural de sa Dragonera / Parc Natural de l'Arxipèlag Chinijo.

Col·leccionable 1 – vol. 3

Edició: Conselleria d'Agricultura, Pesca i Medi Natural (Govern de les Illes Balears) - Consell Insular de Mallorca

Col·laboració: Ajuntament d'Andratx, CEIP Ses Bassetes (Andratx), CEO Ignacio Aldecoa (La Graciosa, Las Palmas) i Estación biológica de Doñana

Consell editorial: Pilar Gómez i Calatayud, Gonzalo Molins, Laura Gangoso i Jason Moss

Idea original: Parc Natural de sa Dragonera

Guió: Pilar Gómez i Calatayud, Gonzalo Molins i Josep Rullan

Il·lustracions: Luis Resines (Pelopantón)

Disseny: Luis Resines (Pelopantón)

Impressió: Esment Impremta

Correcció: Secció d'Assessorament Lingüístic del Consell de Mallorca

Dipòsit Legal: PM 00554-2025

© 2025 Consell Insular de Mallorca

© Dels textos: els autors

© De les il·lustracions: els autors

© Del disseny: els autors

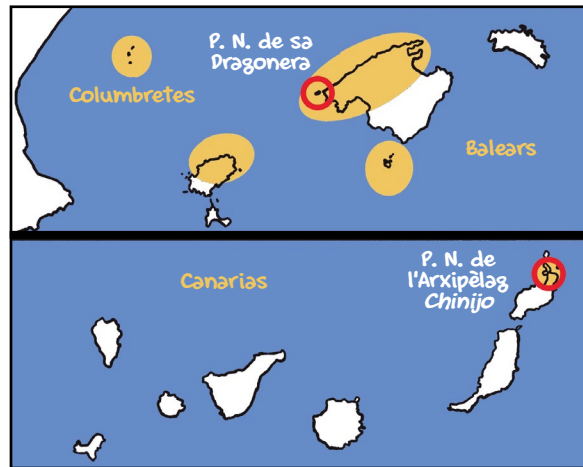

Què sabem del falcó marí?

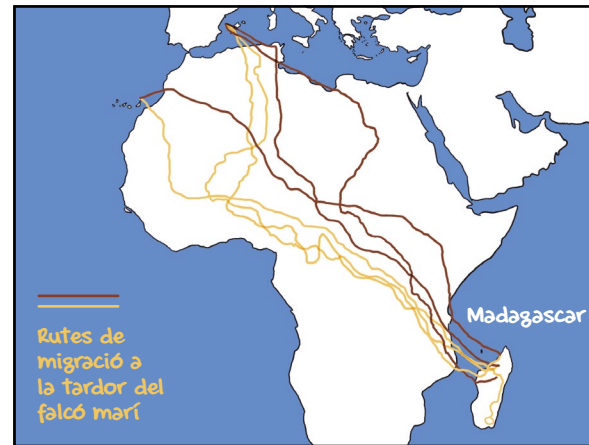
El falcó marí (cat) o «halcón de Eleonora» (cast) (*Falco eleonorae*) és un rapinyaire que pertany a la família dels falcònids (*Falconidae*), espècie protegida amb una població mundial d'entre 32.400 i 33.300 adults, i amb nidificació exclusiva a les illes de la Conca Mediterrània i de l'Atlàntic oriental.

Es calcula que a Espanya hi ha entre 950 i 1.170 parelles reproductores, amb una distribució del 65 % a les Illes Balears, el 30 % a l'Arxipèlag Canari i el 5 % a les Illes Columbretes.

És una au migradora que en primavera arriba a la seva zona de cria a la Mediterrània-Atlàntic i, després de l'estiu, vola prop de 10.000 km fins arribar a Madagascar o al litoral de Moçambic, on passa l'hivern.

Un poc d'història...

L'espècie, també coneguda com a falcó de la reina (de Eleonora en castellà), agafa el nom d'Elionor d'Arborea, jutgessa de Sardenya (equivalent a reina regent, cap al 1350-1404). Era aficionada a la falconeria i va ser cèlebre per haver establert la primera legislació de protecció de rapinyaires.

Importància de la falconeria a sa Dragonera

El falcó marí és una au àgil i ràpida que fa impressionants vols acrobàtics. Ja durant l'època romana (s. II aC) les seves habilitats per caçar eren conegudes i utilitzades.

En temps de la Corona d'Aragó els falcons de sa Dragonera eren capturats per ser ensinistrats pel falconer major al palau de l'Almudaina. Fins i tot sabem que la reina Violant d'Hongria, esposa de Jaume I (s. XIII), era una gran amant de la falconeria.

Altres curiositats

No és estrany que les seves colònies atraguessin les mirades de tothom, ja que són aus molt renoueres. Com que són gregàries s'agrupen en colònies de fins a més de 30 parelles, criden quan surt el sol i quan inicien els vols de caça, i també emeten crits estridents quan detecten que algú s'apropa als nius. En canvi, quan alimenten els polls emeten un so continuat en un to baix i greu.

Les cries de falcó marí acumulen una gran quantitat de greix en poques setmanes, ja que necessiten una bona reserva energètica per afrontar la primera migració. Així, abans de començar a volar han augmentat molt de mida i això les converteix en una presa valorada. Diverses cròniques històriques, al llarg de la Mediterrània, fan referència als polls de falcó com un succulent plat.

Biologia

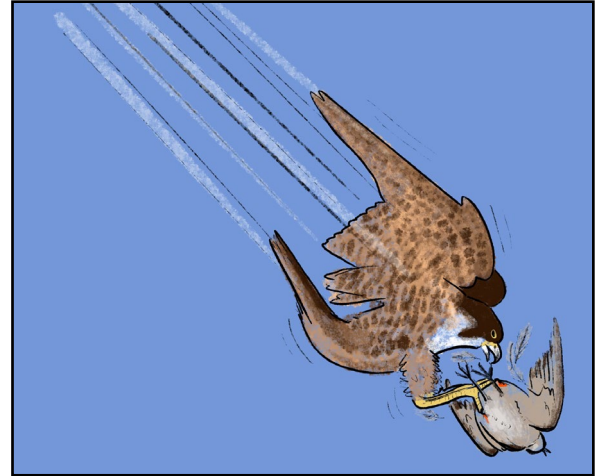
Han adaptat el seu cicle reproductor a la migració d'altres ocells i l'inicien a mitjan estiu, és el cicle més tardà de la nostra fauna. Seleccionen una escletxa, una petita cova o una lleixa en un penya-segat, on, sense fer cap tipus de niu, posen els ous.

Aquests, de color blanc rosat, amb nombroses taques rogenques, són incubats pels dos adults. El mascle, però, s'encarrega sobretot de caçar i aprofita l'incipient flux d'ocells migratoris per alimentar la seva parella.

A l'agost, amb el naixement dels polls i la necessitat d'alimentar-los, els adults cacen sobrevolant la mar, a l'espera de l'arribada de petites aus en migració.

Diferències morfològiques

La coloració és una característica particular en els falcons. En podem distingir tres de diferents tipus: una fase negre intens (NN), una fase negre pàl·lid (Np) i una tercera fase clara (pp) en què les galtes i el mentó són blancs, mentre que el ventre està barrat de negre, sobre fons vermellenc o color de crema.

Fase negre
intens (NN)

Fase negre
pàl·lid (Np)

Fase
clara (pp)

Nota: No hi ha variació entre els dos sexes, per la qual cosa és difícil distingir els mascles de les femelles.

Altres particularitats de l'espècie

Els mascles són capaços de sobrevolar grans distàncies (fins a 140 Km sobre la mar) cercant preses. Cada poll necessita menjar 4 ocellets al dia i els adults una mitjana de 10. Si el vent és favorable, els mascles poden caçar més de 60 ocells al dia, que són acumulats en petits rebosts propers al niu.

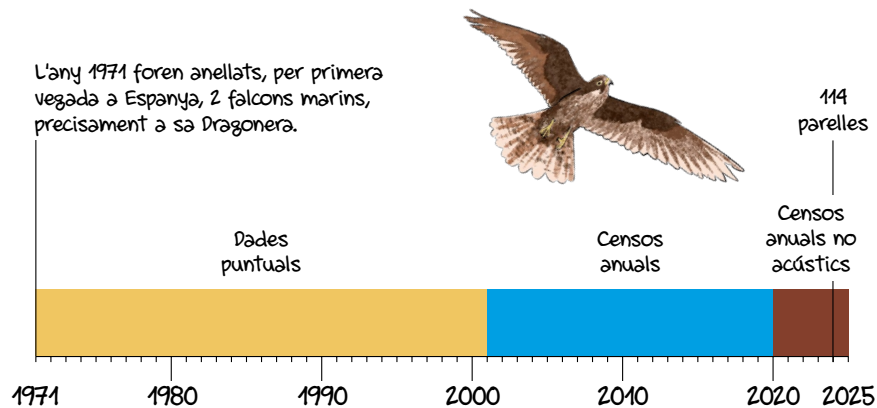

Els falcons, un cop esdevenen adults reproductors (2 anys en les femelles i 3 en els mascles), tornen a criar al lloc en què varen néixer i així cada any durant la resta de les seves vides. El rècord de longevitat conegut és de 15 anys (un mascle nascut a l'illot d'Alegranza, que l'any 2024 havia criat per 12e any consecutiu, amb una descendència de 21 polls).

Conservació al Parc Natural de sa Dragonera

La població que nidifica a les costes de les Illes Balears és aproximadament de 650 parelles. El Parc Natural de sa Dragonera compta amb dades puntuals de seguiment des de 1971, any en què s'hi va fer el primer anellament d'aquesta espècie a Espanya. Des de 2001 s'hi fan seguiments i censos anuals.

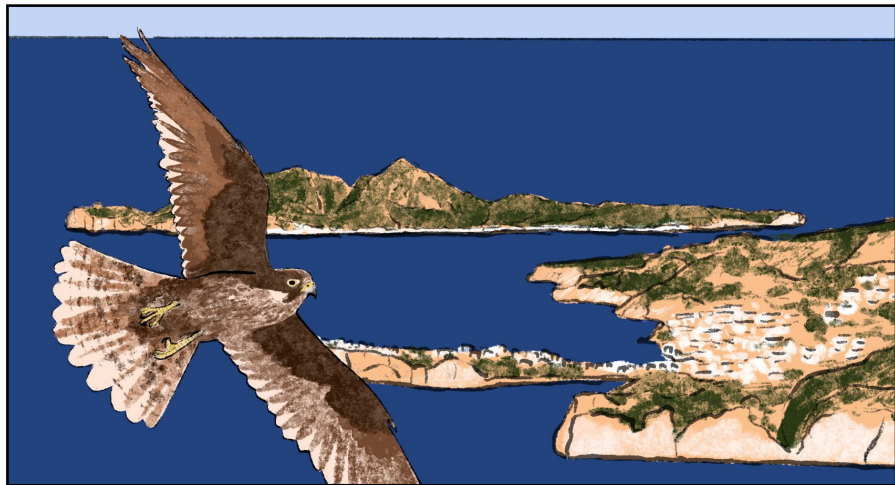

Aquesta espècie compta amb el major registre històric del Parc, ja que la població de sa Dragonera és la més nombrosa de la Mediterrània Occidental. El cens de 2024 va determinar una població aproximada de 114 parelles.

Arribada a les Illes Balears

A partir de maig i juny es desplacen cap a les zones de cria, on es preparen per fer la posta de 2 o 3 ous (excepcionalment 4). Fan els nius als penya-segats costaners (Arxipèlag de Cabrera, Serra de Tramuntana i sa Dragonera).

En el vessant nord-oest de sa Dragonera és fàcil observar-los, fan impressionants vols verticals, entre la mar i els penyals, entre abundants crits. Quan es llancen per caçar les seves preses, agafen velocitats comparables a les del falcó pelegrí, l'au més ràpida del món.

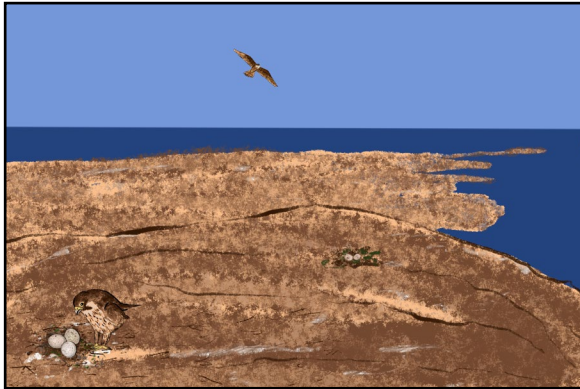

Conservació al Parc Natural de l'Arxipèlag Chinijo

A les Illes Canàries són coneguts com «aletas», a causa de la gran longitud de les ales i la coa. Creim que els falcons marins varen colonitzar l'Arxipèlag Canari a principis del s. XX. Aquesta és la colònia més meridional i occidental de tota la seva àrea de distribució.

La població nidificant a l'Arxipèlag *Chinijo* és d'unes 300 colles, distribuïdes als illots deshabitats d'Alegranza (150 parelles), Montaña Clara (120) i Roque del Este (40). Hi crien en coves, davall dels arbusts o directament en terra, en alfades que varien entre els 300 m i el nivell de la mar.

L'Arxipèlag *Chinijo* no es troba en una ruta migratòria de petites aus, sinó que hi arriben empeses pels vents alisis. Els falcons de *Chinijo* es desplacen habitualment a altres illes i a les costes africanes a la recerca d'insectes quan l'aliment és escàs. Fins i tot han afegit una nova presa a la seva dieta: el petrell de Bulwer, que també cria allà i, per això, és una presa segura.

Pressions a la colònia de sa Dragonera

Un dels principals perills potencials durant la nidificació del falcó marí són les espècies invasores. Malgrat la inaccessibilitat de les colònies, les rates i les serps poden arribar fàcilment als nius i devorar els ous i els pollets.

En el període d'incubació, el trànsit d'embarcacions ràpides i a poca distància de la costa i dels penya-segats pot provocar-los molèsties i fer que puguin abandonar els nius.

L'èxit reproductor depèn de la disponibilitat d'aliment abundant. El canvi climàtic, l'increment d'ús de plaguicides, l'agricultura intensiva i la degradació dels hàbitats naturals causen la minva de les seves preses, alteren el fràgil equilibri natural i posen en perill la supervivència de l'espècie.

Pressions a l'Arxipèlag Chinijo

Els falcons necessiten beure i banyar-se cada dia per eliminar les restes de sal del plomatge. L'aridesa d'aquests illots fa que l'aigua sigui un recurs extremadament valuós per a ells. En èpoques de sequera es veuen obligats a moure's a altres illes per trobar aigua dolça.

Les principals amenaces per a la població de *Chinijo* són les molèsties humanes: excursions incontrolades, esports aquàtics i excessiu renou que els causen estrès. Quan això passa en els primers estadis de la cria, abandonen els nius i els polls poden morir per deshidratació.

L'ús indiscriminat de pesticides també suposa un gran risc per a la salut dels ecosistemes. S'han trobat diversos falcons enverinats després d'haver menjat insectes procedents de jardins que havien estat fumigats.

Migració transsahariana

El setembre comencen les primeres pràctiques de vol i, a l'octubre, tant els adults com les cries, ja sigui a l'Arxipèlag Chinijo com a sa Dragonera, inicien l'aventura migratòria cap al Sud, camí de Madagascar. La primavera següent tornaran novament a les seves zones de cria i podrem gaudir de bell nou de la seva presència.

*La protecció del falcó marí, i de totes les aus migratòries, requereix d'una estratègia global que inclogui accions locals de conservació en les diferents regions per on passa al llarg de tot el seu cicle. Només entre totes i tots podrem garantir la seva supervivència.

CEO
IGNACIO
ALDECOA

